

En ny dagsorden for det grønne område fra Havreballe Skov til Højen

Cyklebanen, Stadion og Væddeløbsbanen er fortsat de bærende idræts- og kulturinstitutioner

VISIONSMÅL

Målet er at optimere vilkårene for kultur, natur og idræt i den grønne kile fra Havreballe Skov til Højen ved at udvikle en bæredygtig og klimavenlig "blå/grøn" opgradering med fokus på at bevare, genanvende og udbygge bygninger og landskab

Området

Det store område inkluderer også det grønne hegn fra Havreballe Skov op langs Jyllands Allé mod Observatoriestien, samt den asfalterede parkeringsplads, omkranset af gamle træer ved Havreballe Skovvej og Jyllands Allé. Tillige indgår det grønne areal mellem Cyklebanen og Væddeløbsbanen, også kaldet Kastegården, som støder op til Århus 1900's klublokaler ved Observatoriestien, som også er en del kilen. Hertil kommer områderne ved Væddeløbsbanen, Højen og tennisbanerne samt Stadion.

Udvikling af idrætten, byudvikling og grøn velfærd

Vi ser gerne, at Stadion renoveres og forbedres, at Cyklebanen fredes og renoveres, og at Væddeløbsbanen bevares, men vi er samtidig åbne for andre måder at bruge de nævnte bygningsmasser på, så længe det ikke sker ved frasalg af byggeretter til byfortætning og boligbyggeri.

Byudvikling er andet end boligbyggeri. Det er bl.a. også at skabe og fastholde bynatur og grønne områder, altså grøn velfærd, så borgerne også kan leve og ånde i den tætte by og få dækket basale livskvalitetsbehov.

Natur tager tid, og veletablerede naturarealer med fuldkronede træer og varierede plantesamfund er næsten umulige at erstatte. Derfor har det utrolig stor værdi for en by, når man udvikler på den, at der tages udgangspunkt i bevarelse og udbygning af de eksisterende grønne arealer og bynatur!

Kultur, natur og idræt udvikles og finansieres i kombination med kommunens ambitiøse klimamål

Det er nu, der for alvor sættes fokus på klimaet både fra politikernes og borgernes side: det skal vi bruge proaktivt! Vi vil sætte en ny dagsorden, som i langt højere grad end tidligere medtænker klimastrategier, når der udvikles på nyen og de grønne områder, og da

Aarhus Kommune har en ambitiøs vision om et CO₂-neutralt Aarhus i 2030 og da Aarhus Kommune ejer det grønne område har kommunen selv direkte indflydelse på bæredygtighed i alle aspekter i en udvikling af dette attraktive område.

Området har i 100 år været brugt til kultur, natur og idræt for alle byens borgere - lad området fortsat være reserveret til dette - også på baggrund af en klimadagsorden.

FORMÅL

Vi foreslår:

- Området fastholdes og udvikles som et område med idræt/kultur/natur
- Området bliver centrum for "Aarhus som CO₂ neutral by" grøn kile år 2030
- Borgerne inddrages fra opstarten af idéudviklingen, inden der udarbejdes projekter af byrådets embedsværk og eksterne konsulentfirmaer for at sikre opbakning og ejerskab fra borgerne i byen - også på den lange bane

KONKRETE TILTAG

Kultur, natur og idræt: fællesskaber og oplevelser

- Breddeidræt og bredere kulturelle tilbud rettet mod flere typer borgere styrkes samtidigt med, at der stadig er plads til eliteidræt
- Eksisterende landskaber og bygningskomplekser bevares i deres grundformer, og der sættes i langt højere grad fokus på multifunktionalitet i disse og evt. kommende bygningsanlæg og landskaber, således at disse kan anvendes af langt flere borgere end i dag
- Nye fællesskaber og læringsmiljøer er i fokus: borgerdrevne foreningers idéer f.eks. om en ridehal for bybørn eller tilbud til ældre eller kommunes idéer f.eks. om tilbud for mennesker med særlige udfordringer, etablering af områder for f.eks. socialt udsatte eller et bynært hospice i det grønne område
- Nemmere og forbedret fysisk adgang til skoven og til bygninger for bevægelses- og synshandicappede
- Oplevelser, som ikke koster noget. F.eks. genindføres naturvejledning med vandringer og fortællinger i området
- Særlige steder reserveres, hvor man kan "være" uden at skulle være aktiv idrætsudøver

Under "Kultur, natur og idræt" -afsnittet følger en beskrivelse af de idéer, vi mere konkret har for brugen af bygninger og landskab.

Klima, genanvendelse og biodiversitet

- Indførelse af værktøjet Biofaktor, der er et udtryk for den biologiske aktivitet, som et område levner plads til. Se mere herom under metode 1 i publikationen: *Oplæg til grøn norm for bynatur*, EU's kampagne for byudvikling 2019
- Bevaring af alle træer og genrejsning af skov, som f.eks. på p-pladsen mellem Cyklebanen og Havreballe Skov, hvor træ på træ er blevet fældet gennem de seneste mange årtier. Træerne bidrager til CO2-lagring, bedre luftkvalitet, temperatur- og fugtighedsregulering – også på den omgivende by
- Skov fredes for at sikre den
- Overfladevand ledes ned gennem kilen via åbne kanaler (et spændende delprojekt i sig selv)
- Biodiversitet kommer i fokus gennem styrkelse af varierede planteområder, hvor der skabes mere vild natur, der kan fungere som levesteder for bl.a. truede arter, således at naturkvaliteten generelt i området bliver hævet
- Nyetablering af et klimacenter. Dette rummer en forskningsenhed, der driver projekter lokalt i kilen, etableres og beskæftiger sig med at formidle om klima til forskellige modtagergrupper: almindelige borgere, skolebørn, turister, m.m. Desuden produceres og formidles der også ny viden om f.eks. CO2-reduktion ud fra lokalt baserede forskningsforsøg. En ny ændret borgeradfærd styrkes herigennem
- Der er overordnet set fokus på at vise vejen for en ny bæredygtig og CO2-neutral forbrugeradfærd hos borgerne
- Renovering af bygninger sker med f.eks. solpaneler, jordvarme, små vindmøller og andre klimavenlige energitiltag
- Genanvendelse og fastholdelse af funktioner af eksisterende bygninger indtænkes for at undgå at belaste økonomi og miljø
- Affald og genanvendelse af dette prioriteres højt

Logistik – transport og parkering

- Eksisterende parkering gøres i højere grad multifunktionel og klimatilpasses i harmoni med ovenstående punkt
- Parkering sker i udkanten i byen; der etableres klimavenlige shuttlebusser i forbindelse med arrangementer; der er klimavenlig offentlig transport i øvrigt i form el-busser, samt prioritering af cykelparkering

Logistisk – åbenhed og brugervenlighed i området

- Der skal åbnes op for forbindelser i mellemrummene mellem bygninger med stier, som i forskellig grad er tilgængelige: nogle oplyste for løbere og gående, når det er mørkt; nogle tilgængelige, så man møder andre mennesker og atter andre stier i områder af skov, hvor der er ro, og hvor man går i ensomhed for at tilgodesø forskellige behov hos forskellige typer borgere
- Nemmere og mere synlige adgange til området
- Røde træbroer etableres, hvor det giver bedre og mere spændende adgang til området på samme måde som i Marselisborg Skovene. Broerne fungerer samtidig som infostandere om klima og miljø

Sundhed

- Tiltag på ovenstående områder har i høj grad indflydelse på borgernes fysiske og psykiske sundhed – det viser al forskning. Her er tilbud om afstressende miljøer og mulighed for at opleve stilhed i skoven og udfolde sig med andre gennem bevægelse og leg. Alt sammen i det bynære miljø, tæt på borgeren og åben for alle, der kommer længere væk fra for at bruge området. En fremtidsvision for Aarhus kunne være, at man som borger maksimalt har 300 m til et grønt område som f.eks. Odense Kommune har det

Økonomi og realisering af projektet

- Økonomisk mådehold, nøjsomhed og skarpt blik på, hvad der er nødvendigt for at anlæg og landskaber fungerer
- Finansiering og udførelse af indsatsen over en årrække
- Finansiering ved hjælp af fonde med fokus på klimaprojekter og klimaforskning;
 - Real Dania f.eks.
 - der laves en klimafond med deltagelse af Kommunen, Regionen, private fonde, borgerdonationer
 - Salg af borgeraktier
- Cirkulær økonomi, hvor man måler på klimaaftryk, indgår i vurderingen af områdets økonomi
- Frivillig arbejdskraft til nogle dele af formidlings- og vedligeholdelsesopgaverne
- Turismeindtægter: adgang til specielle sportsoplevelser, oplevelser og formidling af natur, kultur og klimatilpasning

Projektkonkurrencer

- Projektkonkurrencer udskrives, heraf også delkonkurrencer, møntet på både professionelle og studerende. Muligheder for i den indledende fase at få grupper af studerende til at lave projektforslag inden for økonomi, klima, idræt, arkitektur, antropologi f.eks. Og naturligvis indbyde arkitektfirmaer til at deltage i attraktive hel- eller delkonkurrencer. Et vigtigt kriterie i disse konkurrencer er inddragelse af borgerne herunder idrætsinteressenterne tidligt i processen

Medborgerskab

- Borgerinddragelsesprocessen nytænkes, således at borgerne tidligt inddrages på lige fod med idrætsorganisationer i området. Det indebærer:
 1. Alle typer af borgere og brugere inddrages i processen helt fra starten, inden 1) byråd og embedsværk samt 2) eksterne byudviklere har slået streger på et stykke papir. Borgerne er en værdifuld 3. faktor i samarbejdet, som kommer ind for sent, typisk når lokalplaner skal laves om. Der er på dette tidspunkt allerede lavet så meget arbejde og brugt så mange penge fra kommunen og private byudvikleres side, at det er for sent for borgeren at få reel indflydelse
 2. Borgere (individuelle deltagere eller grupper) kan deltage i udviklingskonferencer, arrangeret af kommunen og f.eks. bidrage med en workshop med videre
 3. F.eks. kan det ske ved etablering af lokale borgerting, hvor borgere, der vil engagere sig enten som enkeltpersoner eller i grupper, mødes, forsynes med relevant information fra kommunen, fagfolk og interessenter og får hjælp af et sekretariat og en neutral proceskonsulent med erfaring i at lede en forsamling
 4. Konklusionerne fra det lokale borgerting/borgerarbejde bringes ind i byrådets arbejde, inden der er udfærdiget forslag, således at medlemmerne af byrådet er helt tæt på borgernes holdning til udviklingen af området og en gensidig "læringsdynamik" kan udfolde sig

Kilder:

- Green Cities: EU, Oplæg til en grøn norm for bynatur: 6 metoder som kan bidrage til mere og bedre bynatur, 25-08-2019:
 - <https://dk.thegreencity.eu/wp-content/uploads/2019/08/Pixi-Gron-norm.pdf>
- Klimaplan 2016-2020: Aarhus Kommunes Klimastrategi – på vejen mod fossilfrihed, klimastrategi for Aarhus:
 - <https://gogreenwithaarhus.dk/media/5442/klimaplan-2016-2020.pdf>
- Klimastrategi, 2016-2020, Aarhus Kommune:
 - <https://gogreenwithaarhus.dk/media/5443/klimastrategi.pdf>
- Den grønne by, Naturstyrelsen, 2009:
 - https://naturstyrelsen.dk/media/nst/Attachments/Den_groenne_by_SL.pdf
- Bernhard Jensen, Peter Jensen:
 - *Marselisborg Skovene*, 1974, Aarhus Stiftsbogtrykkeri A/S
- Debatindlæg i Stiften: Marie Nørgaard Laursen:
 - *Guld eller grønne skove*, 18. august 2019
- Debatindlæg i JP-Aarhus: Liselotte Petersen:
 - *Vi er mange, der ligger søvnløse i Aarhus*, 25. august 2019
- Debatindlæg i JP-Aarhus: Jakob D. A. Nicolaisen:
 - *Opråb til byfortætningsramte*, 1. september 2019

En ny dagsorden for det grønne område fra Havreballe Skov til Højen

Cyklebanen, Stadion og Væddeløbsbanen er fortsat de bærende idræts- og kulturinstitutioner

- I **forrige kapitel** gennemgik vi visionen for det grønne område, der rummer en række mål, idéer og så et stort øre og øje for, hvad aarhusianske borgere, inklusiv os selv, sportsinteressenter og politikere har ytret sig om ved møder, arrangementer, demonstration, på FB og debatter i medierne
- I **kapitel II** gennemgår vi et gennemtænkt og klogt forslag til processen, et bidrag, som naturligvis skal udvikles yderligere i samarbejde med Byråd, embedsværk osv., præcis som vi har beskrevet det i visionsmålene.
- I **kapitel III** visualisere vi forslag til fremtidig anvendelse af det grønne område.

Hvad er det borgerne sætter pris på ved området, hvorfor kommer de der?

- Jo, brugerne af området kommer både fra nabolaget og andre steder fra i Århus. Nogle kommer for at dyrke sport, andre kommer som tilskuere. Men rigtig mange kommer bare for at nyde området, gå en tur, se på de legendariske, klassiske anlæg og landskaber og nyde de forskellige udsigter. Og ikke mindst mærke at her kan du som borger være en del af både naturen og et 100 år gammelt historisk kulturmiljø. Området er en del af byens DNA og med til at definere Aarhus som by, og borgerne som aarhusianere. Se f.eks. her hvorfor tre anonyme borgere vil bevare hele området fri for boligbyggeri:
- 3 udsagn: Der er en stor samling af begrundelser. Her er en smagsprøve
(Kilde: begrundelser for medlemskab af FB-gruppen: Bevar den grønne kile fra Havreballe Skov til Højen)
 - "Fordi det er vores alle sammen's vidunderlige frirum – og der er RIGELIGT med nybyggeri"
 - "Fordi der efterhånden bygges på alle områder, der kunne være åndehuller i bymiljøet"
 - "Det er fuldstændig unødvendigt, at bebygge dette areal. Aarhus skulle gerne bevare de grønne områder, der giver mulighed for fri udfoldelse. Og da det alt sammen drejer sig om finansiering af et stadion, som der allerede er et af så....."

Multifunktionalitet

Alle idrætsanlæg i området har gennem tiden været brugt til forskellige typer idræt og kulturoplevelser: det vil vi med vores forslag slå på tromme for sker i endnu højere grad. Det gælder også for de grønne arealer og passager. Altså, multifunktionalitet skal tænkes ind i udviklingen af kilen.

Sammenhæng

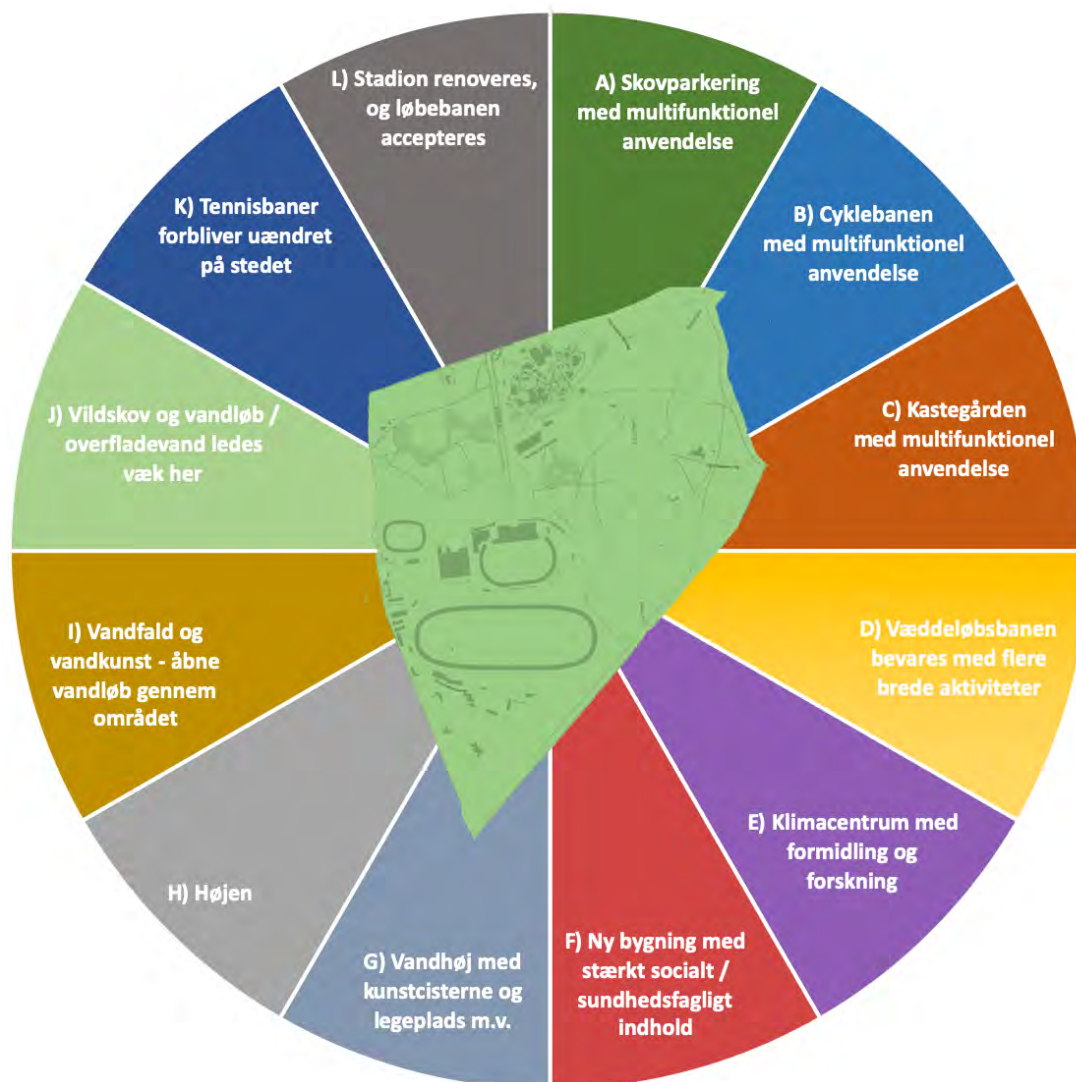
Forslaget indebærer et fokus - horisontalt og vertikalt - på mellemrummene og stierne, som adskiller idrætsanlæggene, og "overskudshullerne" i landskabet. De holder området sammen og "fæstner" bygningerne i landskabet. De skal bevares og gøres endnu mere farbare, så borgerne kan komme omkring og få overraskende og ikke-tilrettelagte natur- og kulturoplevelser. Der må gerne være lidt uplejet, skramlet og hyggeligt, for det er netop en stor del af områdets charme. I en god balance hermed placeres infostandere, som formidler om områdets natur og idrætshistorie i respekt for, at borgerne ikke altid skal "nudges" til få forudbestemte oplevelser. Alt dette skal tænkes ind "mellem" de 11 aktivitetsområder.

Klimatilpasning

Området genetableres nænsomt ved:

- at genrejse skov, beplante med buske og blomster, som fremmer biodiversitet
- at bruge klimavenlige energiløsninger: solcelleanlæg, jordvarme, små vindmøller
- at genanvende vand, rense vand, bruge regnvand, affaldssortering, klimabevidst tilgang til mad og drikke m.m.
- at bruge klimavenlige trafikformer og regulering af trafikken: p-pladser udenfor byen med shuttle-busser ind til området, gode busforbindelser i området særligt ved arrangementer, gode p-muligheder for cykler o. lign.

Her er skitseret forslag til 12 aktivitetsområder i det grønne område efterfulgt af en oversigt med en beskrivelse af de enkelte områder:

A) A Skovparkering med multifunktionel anvendelse: ▪ Genrejsning af træer og buske, så de grønne "øer" på p-pladsen gendannes. ▪ "Forgrønning" af p-plads fladerne i dele af området ▪ Andre brugsanvendelser: Basket net opsættes på en del af p-pladsens ydersider, så der kan spilles, når p-pladsen ikke er i brug. ▪ Området bruges af skatere, løbeklubber til intervaltræning m.m. ▪ Markedsplads: salg af tøj, genbrugsting m.m. ▪ Desuden bruges området i perioder til opbevaring af grej til events/kommunale byggematerialer m.m.
B) Cyklebanen med multifunktionel anvendelse: ▪ Cyklebane-området er hjemsted for alle former for cykelsport, og den udvikling støttes der op om. ▪ Inder arealet kan omdannes til Mountainbike- og BMX-konkurrencer. ▪ 3 Beachvolleybaner midt på inder arealet, som kan anvendes til andre formål også. ▪ Walk-in-bio om sommeren. ▪ Friluftsteater om sommeren (forbillede Grønnegårdsteatret i København). ▪ Folke/klima-køkken øverst i tribunebygningen (tidligere anvendelse).
C) Kastegården med multifunktionel anvendelse: ▪ Fortsat kastegård for atletikudøverne. ▪ Træningsareal for løberne. ▪ Træningsområde for BMX/mountainbike. ▪ 1900's klublokaler forbliver ud mod Carinavej
D) Væddeløbsbanen med multifunktionel anvendelse: ▪ Staldene renoveres i den gamle gule staldbygningsstil, nogle med plads til genbrugsværksteder. ▪ Folde: med plads til heste, ponyer, islænderheste og "terapeut"-heste. ▪ Fodboldbaner på inder arealet. ▪ Grøn parkering på det åbne område med multifunktionel anvendelse – måske ovenpå Klimacentrum, som er bygget ind i det skrånende terræn.
E) Klimacentrum: ▪ Klimaformidling og klimaforskning: bygningen skal vokse ud af landskabet som en omvendt MoMu i mindre skala, således at den ikke skjuler noget af udsigten fra Højen. Alternativ placering kunne være i Væddeløbsbanens gamle tribune.
F) Ny bygning med stærkt socialt/sundhedsfagligt indhold: ▪ Ridehal for børn, hestetterapi, hospice f.eks.?
G) Vandhøj: ▪ Aarhus Vand renoverer drikkevandsreservoir: tom cisterne kan huse kunstudstilling, koncerter f.eks. ovenpå anlægges legeplads og anden let beplantning, som bidrager til biodiversitet. F.eks. med inspiration fra Valby Parken og Amager Fælled.
H) Højen: ▪ Ændres ikke, men fremstår som nu som grønt område med plads til Sct. Hans arrangement, picnic kælkning om vinteren.
I) Vandfald og vandkunst ▪ Plads til vand og kunst, som alle kan nyde: måske kunne Vanddragen fra Store Torv fungere her?
J) Vildskov og vandløb/overfladevand ledes væk her
K) Tennisbaner forbliver uændret på stedet
L) Stadion: ▪ Byens og stadion ▪ Koncertsted ▪ Renoveres, så der skærmes for vind, og toiletforhold forbedres. ▪ Løbebanen accepteres, hvis ikke der med ny teknologi og fornuftig økonomi kan laves anden løsning, hvor løbebanen kan omdannes til tilskuerpladser

Overalt tænkes i:

- at genrejse skov, beplante med buske og blomster, som fremmer biodiversitet
- at bruge klimavenlige energiløsninger: solcelleanlæg, jordvarme, små vindmøller
- at genanvende vand, rense vand, bruge regnvand, affaldssortering, klimabevidst tilgang til mad og drikke m.m.
- klimavenlige trafikformer og regulering af trafikken: p-pladser udenfor byen med shuttle-busser ind til området, gode busforbindelser i området særligt ved arrangementer, gode p-muligheder for cykler o.lign.
- at åbne op for forbindelser i mellemrummene mellem bygninger med stier, som i forskellig grad er tilgængelige: nogle oplyste for løbere og gående, når det er mørkt; nogle tilgængelige, så man møder andre mennesker og atter andre stier i områder af skov, hvor der er ro, og hvor man går i ensomhed for at tilgodesø forskellige behov hos forskellige typer borgere

P

A) Skovparkering med multifunktionel anvendelse:

- Genrejsning af træer og buske, så de grønne "øer" på p-pladsen gendannes.
- "Forgrønning" af p-plads fladerne.
- Andre brugsanvendelser: Basketnet opsættes på en del af p-pladsens ydersider, så der kan spilles, når p-pladsen ikke er i brug. Området bruges af skatere, løbeklubber til intervaltræning m.m., markedsplads: salg af tøj, genbrugsting m.m. Desuden bruges området i perioder til opbevaring af grej/byggematerialer m.m

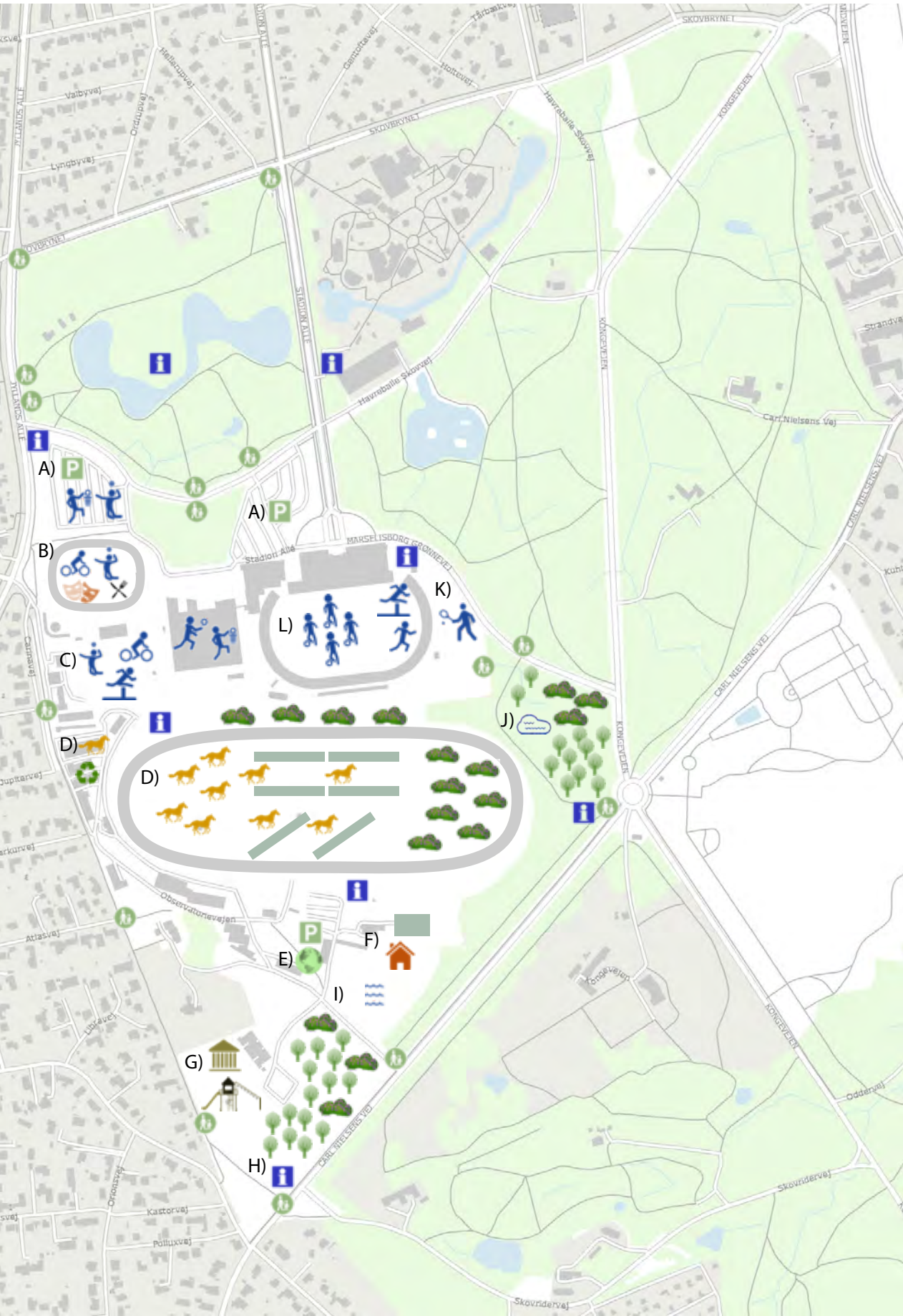
B) Cyklebanen med multifunktionel anvendelse:

- Revitalisering af banecyklingen.
- Inderarealet kan omdannes til Mountainbike og BMX-konkurrencer.
- 3 Beachvolleybaner midt på inderarealet, som kan anvendes til andre formål også.
- Walk-in-bio om sommeren.
- Friluftsteater om sommeren (forbillede Grønnegårdsteatret i København).
- Folke/klima-køkken øverst i tribunebygningen (som oprindeligt).

C) Kastegården med multifunktionel anvendelse:

- Fortsat kastegård for atletikudøvere.
- Træningsareal for løberne.
- Volleyball
- Træningsområde for BMX/mountainbike.

VISUALISERING AF FORSLAG TIL FREMTIDIG ANVENDELSE AF DET GRØNNE OMRÅDE

D) Væddeløbsbanen bevares:

- Staldene renoveres i den gamle gule staldbygningsstil, nogle med plads til genbrugsværksteder.
- Folde: med plads til alm. Heste, ponyer, islænderheste og "terapeut"-heste.

E) Klimacentrum:

- Klimaformidling og klimaforskning: bygningen skal vokse ud af landskabet som en omvendt MoMu, således at den ikke skjuler noget af udsigten fra Højen. Alternativ placering kunne være i den gamle tribune.
- Parkering ovenpå Klimacentrums grønne tag

F) Ny bygning:

- med stærkt socialt/sundhedsfagligt indhold fx Hospice
- og / eller fx ridehal

G) Vandhøj:

- Med kulturcisterne til kunstudstilling, koncerter
- F.eks. ovenpå anlægges legeplads
- beplantning med bærbuske og anden let beplantning, som bidrager til biodiversitet, måske en sprinterløbebane for motionsløbere i område?

H) Højen:

- Ændres ikke, men fremstår som nu som grønt område med plads til Sct. Hans arrangement, pick-nick, kælkning om vinteren.

I) Vandfald og vandkunst

- Åbne vandløb gennem området

J) Vildskov og vildskov

- Vandløb/overfladevand ledes væk her.

K) Tennisbaner forbliver uændret på stedet.

L) Stadion:

- Renoveres, så der skærmes for vind og toiletforhold forbedres.
- Løbebanen accepteres.

Informationstavler

Stisystemer